

Colecția
Interviuri

© Ioan Chirilă
© Sandu Frunză

Editura Școala Ardeleană
Cluj-Napoca, str. Mecanicilor nr. 48
Redacția: tel 0364 117.252; 0728.084.801
e-mail: office@scoalaardeleanacluj.ro,
redactie@scoalaardeleanacluj.ro
Difuzare: tel/fax 0364 117.246; 0728.084.803
e-mail: difuzare@scoalaardeleanacluj.ro, esadifuzare@gmail.com
www.scoalaardeleanacluj.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CHIRILĂ, IOAN

A învăța să trăiești veșnicia : un dialog cu Sandu Frunză / Ioan
Chirilă. - Cluj-Napoca : Editura Școala Ardeleană, 2019
ISBN 978-606-797-405-8

I. Frunză, Sandu
2

Editor: Vasile George Dăncu
Copertă: Eduard Grecu
Corectură și tehnoredactare: Sandra Cibicenco

Ioan Chirilă

A învăța să trăiești veșnicia

Un dialog cu
Sandu Frunză

Cluj-Napoca, 2019

Cuprins

Partea I	
Imaginile copilăriei	5
Partea a II-a	
În lumina blândă a teologiei.....	31
Partea a III-a	
Un slujitor al Universității Babeș-Bolyai.....	85
Partea a IV-a	
Teologia și consilierea spirituală în lumea globală.....	115

Ioan Chirilă este preot, prof. univ. dr. la Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca. Este autor al volumelor: *Scara Cuvântului. Eseuri omiletice* (2017), *Israel: Întoarcerea acasă* (2017), *Model, Chip, Sens (Eseuri)* (2017), *Urme pe cer* (2016), *Fărâme de cer* (2014), *Sfânta Scriptură – Cuvântul cuvintelor* (2010), *The Dia-logos between Theology and Science. Meeting through the Word* (2009), *Fragmentarium exegetic filonian II, Nomothetica – repere exegetice la Decalog* (2003), *Fragmentarium exegetic filonian* (2002), *Fragmentarium exegetic* (2001), *Qumran și Mariotis – două sinteze ascetice – locuri ale îmbogățirii duhovnicești* (2000), *Ecouri în Babel* (2000), *Mesianism și Apocalipsă în scrierile de la Qumran* (1999), *Cartea profetului Osea. Breviarum pentru o gnoseologie a Vechiului Testament* (1999), *Homo – deus* (1997). Scrie studii științifice, eseu și poezie, este realizator al unor emisiuni radio-tv și colaborator la reviste universitare și de cultură recunoscute pe plan național și internațional. A condus granturi naționale și internaționale, creând cooperări internaționale foarte importante pentru Facultatea de Teologie Ortodoxă și pentru Universitatea Babeș-Bolyai. Este președintele Senatului Universității Babeș-Bolyai.

Sandu Frunză este prof. univ. dr. habil. la Departamentul de Comunicare, Relații Publice și Publicitate, Universitatea Babeș-Bolyai. Este autor al mai multor volume, printre care: *O antropologie mistică* (1996), *Experiența religioasă în gândirea lui Dumitru Stăniloae. O etică relațională* (2001), *Fundamentalismul religios și noul conflict al ideologiilor* (2003), *Dumnezeu și Holocaustul la Elie Wiesel. O etică a responsabilității* (2010), *Comunicare etică și responsabilitate socială* (2011), *Advertising constructs reality. Religion and advertising in the consumer society* (2014), *Între moartea politică și moartea lui Dumnezeu* (2017), *Esti o ființă autentică. Despre tine, filosofie, comunicare, dezvoltare personală și leadership* (2018), *Comunicare și consiliere filosofică* (2019).

Partea I Imaginile copilăriei

Sandu Frunză: Distinse Părinte profesor Ioan Chirilă, aș vrea să mergem cu discuția noastră cât mai departe în trecut. Vă rog să ne spuneți: care sunt primele imagini ale copilăriei pe care le aveți în minte?

Ioan Chirilă: Sunt foarte diversificate. Sunt foarte diversificate pentru că sunt legate strict de mediul în care m-am născut și am trăit, imaginile țin de registrul agrar pentru că părinții mei, după mai multe încercări și treceri prin boli, au rămas simpli agricultori. Tata era meseriaș. Dar a avut niște accidente. Toate amintirile îmi rămân aici, în acest registru. Însă, dacă trebuie să invoc vreo imagine, să știți că o imagine care mi-a rămas – și pe care am descoperit-o mai apoi, culmea, când am avut privilegiul să văd lucrările lui Van Gogh în original – e imaginea lanului. La noi nu era cultura atât de largă de floarea-soarelui. Dar imaginea lanului nu o uit niciodată. Există la mine în sat o zonă unde se cultiva grâu și erau niște lanuri unde creștea foarte înalt. Erau extraordinare. Și la această imagine se alătură un contrast. Satul vecin cu care eram pe limită, în aceeași zonă, dar pe un versant de deal un pic mai înalt, avea niște livezi de meri. Mi-a rămas în minte ideea aceasta a spicului și a mărunții, frumos, roșu, plin. După aceea, în zona pastorală iar sunt imagini pe care le rețin cu exactitate. Însă toate aceste imagini au în ele însele, în centrul lor, un sâmbure ludic, un sâmbure,

dacă vrei, de joc. Pentru că de timpuriu am fost obligat să lucrez. La țară, cum erai de folos fratelui tău mai mare, apropiat de vârstă, mergeai împreună cu el la diverse munci și ți se repartizau o serie de responsabilități. Însă nu ne părea greu tocmai pentru că exista acest sâmbure, acest sâmbure de joc. De atunci am imaginea cirezii. Părinții fiind bolnavi, toți trei frații am fost obligați să lucrăm vara ca să ne susținem oarecum și am asumat astfel de responsabilități. Sau, tot în registru pastoral, mi-a rămas imaginea de la turmele de oi, care aveau farmecul lor. Nu pot să vă ascund că o zonă de încântare, pe care după aceea am întâlnit-o în lirica eminesciană, a fost cerul. Nu uit cerul de vară îndeosebi când umblam la oi. Veneai, se încheia tot ritualul de seară, cu responsabilitățile de la turmă, și, înainte de adormire, aveai spectacolul stelelor.

S.F.: Contemplați cerul.

I.C.: Da, era un spectacol extraordinar. Știu și îmi aduc aminte că n-aveam atunci informația potrivit căreia dacă vezi o stea căzătoare se împlinește ceva din dorințele, din gândurile tale. Dar câteodată căutam, căutam să văd o stea căzătoare. Cum nu mi-am dat seama decât mai târziu, în mintea mea de atunci erau stele umblătoare pe cer. Pentru că vedeam câte un avion despre care nu știam că-i un avion. La vârsta aceea nu știam că e un avion. Pentru mine era o stea umblătoare pe cer. Putea să-mi spună oricine ce dorea că nu existau asemenea stele umblătoare. Eu nu l-aș fi băgat în seamă. Totodată, a fost și va rămâne o încântare a naturii. Pentru că eu sunt mai legat de zona montană decât de mare, va rămâne mereu pentru mine încântarea aceasta a naturii. Culoarea vie a locurilor bogate în iarbă, iarba grasă și toate celelalte tipuri de

flori care erau îmbinate în iarbă cu parfumul lor, a fost și este o imagine care mi-a rămas bine întipărită și mi-a rămas în minte faptul că acela era parfumul pe care îl căutam efectiv. Era parfumul unei comuniuni cu natura. Iar dacă ar fi să intru efectiv înspre zona comunio-nală, comunitară, să știți că am o imagine care mi-a rămas întipărită în suflet. Este o imagine din biserica satului. Eram într-o perioadă de încercare. Cred că de aceea mi-a rămas această imagine.

S.F.: Cam la ce vârstă fixați aceste imagini?

I.C.: Aveam cam între 4 și 5 ani. La această vârstă fixez imaginea pe care v-o relatez. Mă văd stând lângă strănă, unde stăteau copiii, și nu ziceam nimic, numai participam la Liturghie prin simpla noastră prezență. Am această imagine a copilului cu un paltonaș primit de la o altă familie, mai înstărită. Stăteam acolo în toate iernile, la toate slujbele. Probabil acela a fost momentul în care s-a imprimat în firea mea orientarea înspre slujirea teologică. Dar imaginea aceea mi-a rămas, mi-a rămas întipărită. Îmi mai amintesc o întâmplare ce mai apoi mi-a apărut ca fiind hazlie. Este legată de imaginea mea mergând pe vale acasă, prin apă. S-a întâmplat că am mers la școală, ne-am dus să ne primească în clasa I. Ne-a făcut prezența și pe toți cei care n-am avut manuale ne-a trimis acasă. Și de rușine că m-a trimis acasă nu m-am dus pe drum înspre acasă. Am luat-o pe vale, pe râu, casa mea era chiar lângă râu, să nu mă vadă nimeni și să zică: „l-o țâpat de la școală”. Cum să zică așa ceva despre mine? E și asta o imagine a unei experiențe trăită dureros atunci. Pentru că au trecut după aceea vreo 2 săptămâni până ce mi-am făcut rost de abecedar și de aritmetică de la un copil, copilul chiaburului, cum îi ziceam noi, și am revenit și

eu la școală și am început clasa I. Sunt imagini din acestea care ți se întipăresc în minte pentru totdeauna. Mie, până astăzi, ele îmi vorbesc despre legătura mea specială cu cartea.

S.F.: Dar legat de prima zi de școală, ce vă mai amintiți? Cum v-ați pregătit pentru ea?

I.C.: Așa cum am spus, în prima zi de școală m-a aruncat, m-a trimis de la școală acasă că n-aveam manualele. Nu prea am avut ce să-mi mai amintesc altceva.

S.F.: Ați așteptat cu înfrigurare începerea școlii?

I.C.: Am așteptat-o. Da, am vrut mult să mă duc, eram...

S.F.: Nu preferați mai degrabă lumea jocului prin muncă și a naturii, alergatul până seara când puteați contempla cerul?

I.C.: Nu. Mi-am dorit mult școala. Din punctul acesta de vedere am avut oarecum și un sprijin, un ajutor din partea ambilor părinți. Există expresia, expresia există și acum, că trebuie să faci carte să ai parte. Părinții mei și-au dorit foarte mult lucrul acesta. Ți dai seama că dacă în mediul din care provii ți se spune lucrul acesta, ajunge ca ideea să se inculce și nu mi-a dispăcut absolut deloc mersul la școală. Dar n-am fost un zelos în a învăța de la început. Ceea ce nu se primea firesc de mine nu stăruiam prea mult ca să fixez acele cunoștințe. Așa că am luat și-n palmă și am stat și în genunchi și am avut parte de toate celelalte pedepse pedagogice specifice perioadei ca să învăț și iar să învăț.

S.F.: Da, metodele educaționale erau mai complicate sau mai complexe, nu știu cum ar fi mai potrivit să spun. Eu n-am fost victima acestor metode, dar prin tre colegii mei erau câțiva care erau puși în genunchi, la

colț sau li se dădea cu liniarul mare, de lemn, în palmă până li se înroșeau palmele. Nu le-am experimentat, dar am întâlnit aceste metode educaționale în viața mea de elev de gimnaziu.

I.C.: Dar să știți că deși atunci nu le-am priceput rostul și nu le-am acceptat decât de nevoie, mai apoi, după mulți ani, eram la studii în Israel și am trimis o felicitare, o vedere învățătorului meu în care i-am mulțumit pentru ca mi-a dat peste degete și m-a făcut să învăț. Uite unde am ajuns după insistențele sale, îi spun eu învățătorului. Deci, toate lucrurile rele au și o parte pozitivă. Pe acest ton aș dori să revin la legătura mea cu cartea...

S.F.: Asta nu înseamnă că trebuie să acceptăm bătaia ca un instrument de educație, așa cum facem noi în înțelepciunea populară românească, atunci când zicem că bătaia e ruptă din Rai și credem, sau credeam altădată, că bătaia poate fi o metodă educațională în sine.

I.C.: În vremea în care am făcut eu claselă primare, mediul educațional al școlii de acolo avea o tentă mai familială decât în vremile mai aproape de noi sau cele de acum.

S.F.: Era o comunitate mică...

I.C.: Era o comunitate mică, erau clasele acelea în care pe un rând era clasa întâi, pe al doilea era clasa a doua și așa mai departe. Erau clase paralele până în clasa a patra. Pregătirea în clasă era concomitentă. Școala era în casa în care stătea învățătorul și atunci ideea aceasta de comunicare familială era cu totul alta. Dar voiam să vă relatez că de aici mi-a rămas o imagine foarte puternică. Începuseră în anii aceia, '65-'66, să se facă bibliotecile satești și am de acolo imaginea cărții,

dar nu într-un mod fericit, cu toată iubirea mea pentru cărți. Au adus un camion de cărți care erau împachetate în saci și au fost aruncate, deșertate din saci în mijlocul sălii mari de la căminul cultural. Am rămas cu imaginea cărții zdrobite, pe care atunci n-am realizat-o în grozăvia ei. Însă, după aceea, scriind ceva, mi-a revenit în minte și mi se pare că am și folosit sintagma aceasta: „cartea zdrobită”. Cei care le aduseseră erau tot cei care aduceau pâinea. Cu pâinea tot așa era. La cooperativă, la magazin, era o ladă mare, făcută din scânduri, și veneau cu mașina și numa' deșertau pâinea din saci acolo. Ei, aceeași imagine, a fost o imagine paralelă, pentru mine șocantă ...

S.F.: Nu pot să nu constat cât de semnificativă este asocierea aceasta dintre pâine și carte. Credeți că putem găsi semnificații ale cărții și ale pâinii care v-au influențat încă din copilărie?

I.C.: Totuși, cred că grila mea de lectură era atunci cu totul alta decât cea de acum.

S.F.: Într-adevăr. Poate nu trebuie să mergem prea departe cu suprainterpretarea. Dar să revenim la învățător. Pe mine învățătoarea mea m-a marcat într-un mod plăcut și foarte profund cu dragostea și priceperea ei de dascăl. Cum era învățătorul dumneavoastră?

I.C.: Era... haideți să folosim o sintagmă din literatură: dascăl de școală veche. Deci era un om care a făcut o școală de învățători, cum erau atunci organizate de partid, de autoritate. Erau câteva foste, să zic așa, preparandii, vă dau termenul de secol XIX, cele care au devenit în timp liceele pedagogice, școli normale. În plus, s-au organizat în perioada respectivă, în anii '60, cicluri de pregătire. Nu știu cât era durata cursurilor,

faceau puțin. Deci învățătorul nu era un om extrem de... să zic, specializat. Cu toate acestea, a fost un om cu care am învățat extraordinar de multe. A fost un om care cu metoda lui a reușit să ne deschidă multora calea fie înspre gândirea fixă, matematică, pozitivă, fie înspre zona gândirii artistice, literare. Satul, istoria satului meu este legată, să știți, de numele unor învățători, a unor oameni care în decursul timpului au ocupat funcții destul de importante în viața culturală și chiar în viața administrativă. Deși satul nu a fost extraordinar de mare, găsești în secolul XIX redactori de la noi din sat, au fost redactori la *Telegraful Român*, la cea mai veche gazetă bisericească. A fost la noi în sat o familie, familia Angu, ei au dat medici, au dat învățători, iar familia Petruș a dat preoți, a dat de asemenea învățători, profesori. Deci a existat un filon care oarecum a ținut școala într-o poziție centrală în mediul nostru. Și învățătorul meu, deși nu avea o specializare extraordinară, ne-a deschis niște orizonturi excepționale și îmi plăcea de el. Scria foarte frumos, avea o caligrafie excepțională. El era puțin mai dur, dar compensa prin bunătate soția sa, învățătoare și ea, că era nevoie de doi învățători în sat. Ei au fost, dacă vreți, stâlpii pregătirii noastre inițiale, care, bineînțeles, s-a lărgit foarte mult în momentul în care am ajuns la clasele V-VIII, unde apărea diversitatea de profesori.

S.F.: Dintre persoanele din copilărie, pe care vi le amintiți, există vreuna care v-a modelat în mod special, care a însemnat ceva mai mult pentru dumneavoastră decât celelalte persoane, pe care să o singularizați în raport cu ceilalți?

I.C.: Din punctul acesta de vedere, să știți că o persoană specială pentru mine a fost preotul satului,

originar de acolo. Petruț Gavrila a fost o persoană specială pentru că a fost alături de noi în perioada mai grea, alături de familie, de noi, de copii și ne-a ajutat mult. Am avut chiar după aceea cu copiii săi o relație specială datorită perioadei respective. Însă el n-a încercat niciodată să mă învețe să cânt la biserică. Ceea ce a încercat să mă învețe a fost să citească. Și am și acum în biblioteca personală cărți de la el, cărți de teologie rămase de la el. Mi le-a lăsat peste vremi, iar copiii săi toți au ajuns în zone de responsabilitate, fie educațională, fie de cercetare. Și după aceea, cea de-a doua imagine, care-i tot de zona copilăriei, și pe care oarecum pot să o consider că mi-a fost reper, e imaginea Înaltpreasfințitului Iustinian. El era în acea vreme stareț la Mănăstirea Rohia. Noi am fost mult ajutați de cei de la Mănăstirea Rohia. Fiind distanță mare între mine și frați, 11, respectiv 9 ani, fratele meu mijlociu era intrat deja la Seminarul Teologic și îl însoțeam când mergea în perioadele de lucru de la mănăstire. Chipul, chipul, deci nu profilul intelectual, prima imagine care mi-a rămas a fost chipul starețului din vremea respectivă. Starețul Iustinian manifesta o grijă deosebită față de copii. „Mă, să aveți grijă să nu pățească ceva copilul”, spunea mereu, pentru că eram cel mai firav de acolo. Și îmi amintesc o întâmplare hazlie. Vă dați seama că nu știam noi în vremea respectivă ce-s măslinile. Era o perioadă de post și se făcuse ceva mămligă și combinată cu legume, dar erau puse și măslinile și eu eram cu ei la masă și mă cheamă starețul.

S.F.: Mâncați în trapeză?

I.C.: Da. Și mă cheamă starețul și mă îmbie știind că n-o să-mi dau seama ce este. Zice: „hai și ia și tu, hai și ia și tu”. La care îi răspund eu foarte sec: „Părinte, eu

nu mănânc prune”. Eu le-am corelat imediat cu prunele și apoi mi s-a explicat ce sunt și am înțeles și eu mai multe lucruri. Vedeți, oamenii aceștia, cu jocurile lor, au rămas întipăriți în sufletul meu pentru perioada respectivă. Mai am vie în suflet imaginea unui medic, a unui chirurg din Dej, doctorul Ionescu. I-a operat pe părinții mei în perioada de necaz, de încercare, și mergeam des pe la el că atunci trebuia să obții pentru părinți aprobări pentru pensie, și alte minuni din astea. Eram Prăslea de acasă, că ceilalți erau la școli, iar toate drumurile acestea le-am făcut eu. Și de la omul ăsta am învățat sau am deprins un atribut extraordinar, cel al omeniei. M-a primit cu atâta dragoste, cu atâta înțelegere. Mai mult decât atât, de la el au fost primele haine de domn care le-am avut. Nu le-am avut de la magazin, le-am avut de la acest doctor. Știți că atunci era distincție între haina de țaran și cea de domn.

S.F.: Pare o figură aproape paternă. Cum vă amintiți imaginea tatălui?

I.C.: Să știți că imaginea tatălui în ceea ce mă privește pe mine e o imagine care conjugă în sine două attribute forte. Mai întâi, atributul autorității, era un tată ferm. Mai apoi, atributul hărniciei. Dar al hărniciei însoțită de dăruire, pentru că tot ceea ce făcea era pentru noi, pentru copii. Nu voia să adune el pentru sine absolut nimic. Dar ținând cont că de la vârstă fragedă, aveam eu 4 ani, el și-a pierdut și vederea și auzul, hărnicia lui era și un sacrificiu. A trăit până la vârsta de 80 de ani, dar a lucrat până la vârsta de 80 de ani cu aceste handicapuri ale sale pentru ca să avem, să nu ne lipsească nimic. Însă era de o fermitate foarte exactă. Eu după ce am terminat liceul, de abia atunci am reușit să intru la Seminarul Teologic, am făcut de fapt încă o

dată liceul. Și se gândea că, după ce am făcut Seminarul, eu o să mă căsătoresc și o să plec la parohie. Eu aveam de gând să mă duc la facultate, să-mi fac și cursurile universitare. El își pregătise, ca omul de la țară, planul pentru mine, cu tot, că mă căsătorește, îmi face nunta, tot.

S.F.: Da. Este o firească strategie de viață.

I.C.: Și nu i-am spus că mă duc să dau examen pentru facultate. Am inventat altceva, ajutat fiind și de Înaltpreasfințitul Iustinian. Am inventat altceva și m-am dus și am dat examen la facultate. Atunci trebuia să-ți lași un plic cu adresa și îți comunica răspunsul acasă. Și nu uit veci. Când mă întorceam de la coasă, era vară. El sosise înaintea mea acasă și mă aștepta cu plicul în mână. Nu-l deschisese. Zice: „ai fost altundeva, nu unde mi-ai zis”. „Ei”, zice, „pentru faptul că nu mi-ai spus că te duci și dai la facultate, n-am să-ți dau niciun ban”. Și nici nu mi-a dat niciun ban. Noi trebuia să și plătim unele taxe în perioada comunistă. Am lucrat, mi-am făcut rost de bani, mi-am plătit toate taxele, n-am avut nicio problemă. Era foarte franc. După aceea m-am căsătorit, după anul 3 de facultate. După ce m-am căsătorit, și-a schimbat atitudinea total pentru că el avea de bifat punctul acela, declicul acela, știi, voia să mă căsătorească. După ce m-am căsătorit, am primit în continuare suportul său material, era vorba de încă un an. Însă nu-și pierduse încă vederea chiar total. Și ce am drag de la el: am două chestii. Se chinuia să citească. Am reținut și am rămas cu imaginea asta de la el, cu ochiul drept mai întrezărea ceva și citea. Citea din ziar și din cărți, din tot ceea ce prindea. În '97 i-am dus prima mea carte publicată la Editura Dacia și s-a chinuit să citească puțin din ea, cât mai vedea. Deci acolo am văzut dorința lui de a cunoaște. Tot din perioada

respectivă îmi amintesc că aveam un radio. Tot așa, pe partea dreaptă cred că-i rămăsese ceva din stimulii nervoși și recepta ceva cu urechea dreaptă. Până la urmă am reușit să-i cumpăr un aparat auditiv, dar nu-l mai suporta la vârsta înaintată și prefera să nu audă. Dar am imaginea lui cum... radio era așa pe o policioară, cum era casa de țară, și jos era un leșter, o ladă. Și stătea cu un genunchi sprijinit pe leșterul respectiv, pe lada respectivă și cu urechea lipită și asculta Europa Liberă. Dar de ce îmi vine să râd acum după atâția ani? Pentru că vă dați seama cât de tare era dată Europa Liberă ca să audă el săracu. Deci nu era... Eram într-un sat și atunci am imaginea asta a lui. Însă a fost un om care, săracul, a suferit destul de mult pentru că lipsindu-i cele două porți de relaționare, vederea și auzul, a acumulat după aceea și alte boli în viața lui. Și asta l-a făcut în ultimii ani să sufere destul de mult. Însă avea liniștea lui, avea echilibrul lui. Așadar, deși am început cu cele două atribute, prin atributul autorității n-am am avut în vedere deloc unul care să aibă vreo valență negativă, așa cum înțeleg unii de astăzi prin autoritate.

S.F.: Se spune că băieții au o legătură mai poetică cu mama. Cum ați descrie-o dacă ar trebui să faceți un portret al ei, întorcându-vă în timp?

I.C.: Am făcut-o într-un mic text liric. Mama într-adevăr este, dacă vreți, principalul învățător sau dascăl al iubirii. Ea te învață cum să iubești cu adevărat și te învață să iubești total prin tot ceea ce face pentru tine din prima zi și până în ultima zi a existenței sale. Însă în cazul mamei mele, la acestea pot să mai adaug foarte multe. Era efectiv păzitorul, îngerul păzitor. Îți dai seama câte șotii făceam la vârsta copilăriei, a tinereții.